

Pravda a skutečnost

Zdá se, že v počátcích filosofie panovalo obecně mínění, že se pravda řídí (musí řídit) tím, jaká je skutečnost; pravda se musela shodovat se skutečností, musela se přimykát ke skutečnosti. Jediný, kdo si možná uvědomoval problematičnost tohoto nijak nezdůvodňovaného předpokladu (který se asi teprve později zdál být naprosto samozřejmý, ale nejspíš jen v důsledku zvyku), byl Hérakleitos, jak se zdá vyplývat ze zlomku B 108, v němž si Hérakleitos stěžuje, že „nikdo nedospívá k tomu, aby poznával, že moudrost je ode všeho oddělena“. On tu ovšem mluví o moudrosti, nikoli o pravdě, ale to nás nesmí mást. Řecké slovo „pravda“ znamenalo neskrytost, ALÉTHEIA, takže mířilo jinam, už jen proto, že neskrytost nemůže být „ode všeho oddělena“. Právě proto nemohla být filosofie v první sebereflexi pochopena jako touha po neskrytosti nebo láska k neskrytosti, nýbrž jako láska k moudrosti či touha po ní: toužíme po tom, co nemáme (jak známe ze Sókratova vyprávění o tom, co se dozvěděl od Diotimy), ba dokonce co mít nemůžeme, protože to je vyhrazeno bohům. Tato „oddělenost ode všeho“ by mohla být demytizovanou formou poukazu k tomu, co náleží jen bohům, ale co je lidem v plnosti nedostupné, co nemohou dostat do své moci, do svého majetnictví.

(Písek, 030531-3.)